

*Маст. Данијела Глушац, истраживач приправник
Правног факултета Универзитета у Крагујевцу*

*УДК: 368.91:330.322
DOI: 10.46793/UPK20.225G*

РЕГУЛИСАЊЕ УГОВОРА О ОСИГУРАЊУ ЖИВОТА ВЕЗАНОМ УЗ ИНВЕСТИЦИОНЕ ФОНДОВЕ*

Резиме

Полазећи од чињенице да је у Републици Србији животно осигурање у фази развоја, аутор указује на значење животног осигурања у националном праву, као извора (додатне) социјалне сигурности грађана. Животно осигурање као један од главних стубова осигурања уопште је план заштите који осигурава кориснике у случају непредвиђених догађаја у облику осигураних ризика које покрива полиса животног осигурања. Рад садржајно одређује тематику животног осигурања, и то део који се односи на уговор о осигурању живота везаном уз инвестиционе фондове, врсти уговора о осигурању живота чија је важна карактеристика повезаност класичног уговора о осигурању живота и итедње у инвестиционим фондовима. У складу са актуелним тенденцијама у праву осигурања, поред анализе, правног оквира уговора о осигурању живота везаном уз инвестиционе фондове, потом појединих питања везаних за ову проблематику, посвећена је пажња правној природи и врстама овог уговора. У даљем тексту, имајући у виду комплексност теме, а ограниченост обима рада, биће учињен осврт на главне специфичности истога.

Кључне речи: *осигурању живота везаном уз инвестиционе фондове, инвестициони фонд, животно осигурање, уговор, закон.*

1. Увод

У сваком развијеном друштву делатност осигурања представља једну од важнијих економско-финансијски оријентисаних делатности. На тржишту једне државе делатност осигурања спада у ред услужних делатности, тј. у ред оних делатности чије је главно обележје пружање услуга, где је услуга свака активност или корист коју једна страна може понудити другој. По својој

* Рад је настао као резултат научноистраживачког рада истраживача Правног факултета Универзитета у Крагујевцу, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

природи, тржиште осигурања представља једно од тржишта услуга. Специфично обележје осигурања је нематеријализована услуга, која је и хетерогена, недељива, неускладиштена, професионална и профитна. Актуелна ситуација на тржишту осигурања отворила је низ питања у вези са закључивањем уговора о осигурању.

Уговор о осигурању живота појављује у разним облицима, а апостофирајући неке од подела истиче се да уговор о осигурању живота може појавити и у разним комбинацијама тих облика, али и у другим облицима који се стално усавршавају, а према потребама живота настају и нови. Уговори о осигурању живота везани уз инвестиционе фондове настали су као одговор осигураваача на потребе софистициранијих уговараача осигурања, који склапају уговоре о осигурању живота настојећи од себе отклонити ризике који прете њиховом животу те при томе остварити већу добит него класичним уговорима о осигурању живота. Осигурање живота везано за инвестиционе фондове (енг. *investment based life insurance, unit-linked life insurance*; нем. *fondsgebundene Lebensversicherung*)¹ представља такав модалитет животног осигурања којим уговорач осигурања, осим заштите од ризика смрти или доживљења, остварује и одређену добит активним учешћем у улагању премије осигурања. За разлику од Републике Србије где су у претходној деценији животна осигурања готово замрла, у привредно развијеним земљама она су веома распрострањена и може се слободно рећи општеприхваћена. Процентуално у последњих неколико година забележен је благи пораст броја закључених уговора о осигурању живота у Републици Србији. Потреба истраживања уговора о осигурању живота везаног уз инвестиционе фондове уочава се у неопходности да се у оквиру истога, посебно проучи сложеност правних односа, врста и модалитета. Планирано истраживање има научну оправданост јер доприноси и научној верификацији одређених питања у вези са уговором о осигурању живота везани уз инвестиционе фондове која нису претходно обрађена или потврђена, у проширивању, али и продубљивању знања у предметном домену. Разврставање уговора о осигурању живота везаних уз инвестиционе фондове посебно је важно са становишта примене и формулисања законских и аутономних извора права, стручног проучавања, обрачуна пословних резултата и др. Поред сазнајног, односно научног циља, истраживање има и свој прагматички циљ, који подразумева употребу резултата истраживања у апликативне сврхе, преваходно у контексту даљег развоја уговорног права осигурања.

¹ Поред назива за који се аутор одређује, ово осигурање се може назвати и инвестиционо животно осигурање. У Хрватској се употребљава и израз фонд полица. Више у: Тишма, Н., *Фонд полица генератор раста премије животних осигурања*, Свијет осигурања, бр. 10/2008, стр. 14.

2. Карактеристике уговора о осигурању живота везаном уз инвестиционе фондове

Уговор о осигурању живота везаном уз инвестиционе фондове је први пут понуђен у Холандији, потом у Великој Британији 60-тих година, што је с једне стране проузроковано тадашњом високом инфлацијом и великим променама на тржишту хартија од вредности, а с друге стране са повећаном конкуренцијом кроз друге финансијске производе. У Немачку је уведен 1970. године, али све до средине 90-тих без значајнијег помињања.²

Развој финансијских тржишта, посебно пораст удела имовине инвестиционих фондова у односу на имовину других институционалних инвеститора, практично је приморао осигураваче да с циљем одржавања конкурентности, осмисле, развију и лансирају хибридни производ који ће повезати погодности класичног животног осигурања с добити коју остварују инвестициони фондови.³

Код овог вида осигурања живота, осим што су сачуване погодности животних осигурања, осигураним лицима нуди се могућност да део плаћене премије осигурања (математичке резерве) улажу у неке инвестиционе фондове. Дакле код уговора о осигурању живота везаном уз инвестиционе фондове уговарач осигурања преузима ризик управљања новчаним средствима те сам врши избор инвестиционих фондова, односно наплаћеном премијом, користи се за куповину удела у фондовима.⁴ Та повезаност између уговора о осигурању и уговора о инвестирању не дају слободу осигуравачу да располаже с премијом *quomodolibet*, него је мора пласирати у куповину квота у одређеном фонду, у складу с претходним објављеним програмом. Тзв. финансијска компонента полисе *unit-linked* повезана је с фондовима, док она демографска (смрт, доживљење) остаје осигуравачу, а конкретизује се у плаћању кориснику осигурања одређеног (повећаног) броја фондовских јединица или неког минималног износа (нпр. повраћај уплаћених премија осигурања). Њихова је суштина у томе да уговарач осигурања добија шансу повећати свој капитал, али сноси ризик повезан с пословањем фонда. У случају настанка осигураног случаја, осигураник уместо исплате осигуране своте има право тражити пренос хартије од вредности. Обавеза осигуравача код ових уговора није у тренутку склапања уговора о осигурању живота одређена у износу, већ зависи о референтној вредности која је подложна променама у времену од уплате премије па до исплате накнаде.⁵ Купац полисе осигурања повезаних с

² Schalk, M., *Die fondsgebundene Lebensversicherung*, LexisNexis, Wien, 2009, стр. 20.

³ Ђурак, М., Јакочевећ, Д., *Осигурање и ризик*, Загреб, 2007, стр. 153.

⁴ Хусеинбеговић, А., *Осигурање лица-Животно осигурање, осигурање од последица незгоде*, Мостар, 2008, стр. 141.

⁵ Ђурковић, М., *Уговор о осигурању особа - живот, незгода, здравствено*, Загреб, 2009, стр. 159-160.

инвестиционим фондовима преговара с осигуравачем о улагању штедног дела премије. То улагање може обухватати имовинске разреде већег и мањег степена ризичности што у првом реду зависи од ризичној аверзичности купца полисе, односно уговарача. Ризику склони уговарачи закључиће полису која гарантује минималну своту као доживљење, али зато пристану на поделу преузетог ризика од улагања у акције очекујући много већи принос него што се може очекивати на полиси класичног животног осигурања.⁶

У суштини функционисања осигурања повезаног с инвестиционим фондовима јесте формирање издвојених рачуна. Један део наплаћене премије служи за покриће трошкова спровођења осигурања и обезбеђење заштите од ризика смртности, а други део премије се издваја на посебне рачуне. Ови рачуни подељени су на инвестиционе јединице, као што је случај са улагањима у инвестиционе фондове, због чега је ова врста осигурања и добила име осигурања повезано са улагањима у инвестиционе фондове. Уговорач осигурања сам врши избор односно распоред својих средстава по понуђеним фондовима, прати резултате улагања и по жељи мења састав удела селећи се из једног у други фонд. На пример, може да мења учешће из растућег фонда (фонда у чијем портфелу пласмана се налазе хартије од вредности са тенденцијом снажног раста) у фонд обвезница, или на пример фонд акција најбољих компанија, тзв. *blue chip* акција. Величина осигуране своте зависи од резултата инвестирања по основу изабраног фонда, с тим што је по основу издвајања једног дела премије за покриће ризика смртности обезбеђена гарантована минимална осигурана сума за случај доживљења.⁷

Поред избора конкретне форме улагања премије, у основна обележја осигурања живота везаног за инвестиционе фондове убрајају се:

- удели у које се премија по налогу осигуравача осигурања улаже у власништву осигуравача;
- осигуравач врши сва права по основу посредовања удела: како управљачка, тако и имовинска;
- свако директно учешће уговарача осигурања у управљању уделима инвестиционог фонда је забрањено; што не искључује његово право избора инвестиционог фонда, као и права по основу тзв. арбитражне клаузуле у случају улагања у јединице више фондова;
- природа овог уговора оправдава годишње информисање уговарача осигурања о структури фонда, као и управљање њиме.⁸

⁶ Ђурак, М., Јакочевећ, Д., *нав. дело*, стр. 153.

⁷ Његомир, В., *Осигурање*, Нови Сад, 2011, стр. 336.

⁸ Bigot, J., Baillet, P., Kullmann, J., Mayaux, L., *Traité de droit des assurances*, Les assurances de personnes Tome 4, L.G.D.J., Paris, стр. 486. према Петровић - Томић, Н., *Право осигурања-систем*, књ. I, Београд 2019, стр. 650. И чл. 82 ст. 2 тач. 4 Закона о осигурању (Службени гласник РС, бр. 139/2014) предвиђена је да друштво за осигурање је дужно да, пре закључења уговора о осигурању, обавести уговарача осигурања најмање код

3. Правна природа уговора о осигурању живота везаном уз инвестиционе фондове

Иако се још увек расправља о правној природи уговора о осигурању живота везаном уз инвестиционе фондове, ако је одговор да су то прави уговори о осигурању живота, онда се и на такве уговоре о осигурању односи све оно што се односи и на класичне уговоре о осигурању живота, с посебним нагласком на обавезе осигуравача да информира уговорача осигурања и да посао инвестирања обавља транспарентно. Другим речима, заштити таквих осигураника мора се посветити потпуна пажња законодаваца и надзорних тела осигурања.

Правна природа уговора о осигурању живота везаног за инвестиционе фондове захтева да се, најпре, рашчлани два правна односа која га обележавају: интерни (унутрашњи) и екстерни (спољашњи). На први поглед унутрашњи однос је однос између осигуравача и уговорача осигурања заснован на уговору о животном осигурању. Међутим, овај однос је специфичан у том смислу што његову грађанскоправну основу чини уговор о налогу. Наиме, уговор о инвестиционом осигурању живота садржи и налог осигуравачу да у своје име, а за рачун уговорача изврши пласман премије у јединице тачно одређеног инвестиционог фонда. Приликом извршавања датог налога, осигуравач је дужан да премију уложи у складу са добијеним налогом, да се стара о интересима уговорача осигурања и уопште понаша пажњом доброг привредника. Извршењем обавеза из унутрашњег односа настаје спољни однос. Спољни однос је однос између осигуравача и инвестиционог фонда и настаје извршењем налога уговорача осигурања од стране осигуравача. У извршавању налога осигуравач иступа у своје име, а за рачун уговорача осигурања, што значи да се закључени правни посао улагања у јединице инвестиционог фонда сматра правним послом осигуравача у односу са трећим лицима. Али, на основу уговора о инвестиционом осигурању живота, тј. на основу унутрашњег односа, осигуравач је дужан да на уговорача осигурања пренесе све користи из спољног односа, тј. посла закљученог извршењем налога уговорача осигурања. До тога не долази аутоматски, већ када се испуне услови из правног посла који чини интерни однос. Дакле, кауза уговора о инвестиционом осигурању живота налаже да се

осигурања везаних за јединице инвестиционих фондова - о томе ко сноси инвестициони ризик, дефиницији инвестиционих јединица за које су везане накнаде и о перспекту инвестиционог фонда, а нарочито о структури улагања, потом и да обавести уговорача осигурања за време важења уговора о осигурању о променама наведених података и одредбама закона које се на исте односе.

користи из улагања у инвестициони фонд пренесу на уговарача осигурања у тренутку остварења осигураног случаја.⁹

На основи анализе уговора о осигурању живота везаном уз инвестиционе фондове дошли смо до закључка да је он облигациони уговор с битним облигационим обележјима.

Уговор о осигурању живота везан уз инвестиционе фондове формирао се појмовно и садржајно у српским законским и подзаконским прописима као посебан обавезноправни посао с властитим правним обележјима, што га чини именованим правним послом. Српски је законодавац је изричито прописао животна осигурања везана за јединице инвестиционих фондова као посебну врсту осигурања живота.¹⁰ Уговор о осигурању живота везаном уз инвестиционе фондове, уговор је добре вере. Стога се на њега, као и на класичан уговор о осигурању живота, примењује начело савесности и поштења, као једно од темељних начела облигационог права. У складу са захтевима тога начела уговорне странке при извршавању својих права и обвеза из уговора о осигурању живота везаном уз инвестиционе фондове дужне су поступати поштено и савесно, с циљем спречавања злоупотребе права те поступања противних духу закона и општим моралним схватањима. Другим речима, уговорне стране дужне су своја поступања у уговорном односу прилагодити захтевима отворености, искрености и поузданости од времена склапања уговора па све до његова испуњења. Осим наведеног, специфичне околности које прате склапање уговора о осигурању живота везаном уз инвестиционе фондове налажу да током целог трајања уговора мора постојати виши степен поверења, односно виши степен добре вере на страни уговарача осигурања те на страни осигуратеља, које се огледа кроз узајамну обавезу обавештавања уговорних страна.

Уговор о осигурању живота везаном уз инвестиционе фондове попут класичних уговора о осигурању живота јест двостранообавезни (синалагматични) правни посао јер његовим склапањем настаје обавеза испуњења уговором или законом чинидби узајамно за обе уговорне стране. Главна је обавеза уговарача осигурања плаћање премије осигурања, а осигураваача исплата осигуране своте зависне о вредности јединица инвестиционог фонда у који је уложена премија. Алеаторност уговора о осигурању живота везаном уз инвестиционе фондове изузетно је изражена на страни уговарача осигурања. Она се огледа у чињеници да уговарач осигурања сноси сав ризик улагања премије осигурања, чинећи очекивану добит након настанка осигураног случаја зависном о вредности јединица изабраног инвестиционог фонда. Попут класичног уговора о осигурању живота, и уговор о осигурању живота везаном уз инвестиционе фондове

⁹ Петровић - Томић, Н., *Осигурање живота везано за инвестиционе фондове*, *Анали Правног факултета у Београду*, бр. 1/2013, стр. 135.

¹⁰ Чл. 8 тач. 5 Закона о осигурању.

наплатно је облигациони уговор јер уговарача осигурања терети дужност плаћања премије. Он је и формално-правни уговор јер се садржај уговорног односа не постиже споразумевањем странака о појединим одредбама уговора, већ странке уговарају примену осигуравачевих услова осигурања. Уговор о осигурању живота везаном уз инвестиционе фондове строго је формални правни посао, попут свих класичних уговора о осигурању живота. Његова формалност огледа се у чињеници да за перфектност уговора није довољно да се уговорне стране споразумевају о битним елементима уговора (*solo consensus*), већ је за постанак и ваљаност уговора нужно да странке потпишу полису осигурања (форма *ad solemnitatem*), која чини обавезни облик склапања уговора.

Напоследку, уговор о осигурању живота везаном уз инвестиционе фондове наплатно је и теретни уговор, што се огледа кроз обавезу уговаравања осигурања на плаћање премије осигурања.

С обзиром на наведено, можемо закључити да је уговор о осигурању живота везаном уз инвестиционе фондове сложени уговор о осигурању живота у којем су уједно сачуване и погодности класичнога животног осигурања. Управо стога сматрамо да се будућност животног осигурања огледа управо у тој врсти осигурања живота, која је и настала као одговор на потребе захтевнијих уговарача животних осигурања који желе приступити тржишту капитала с релативно малим улозима уз једноставан избор инвестиционих фондова, активну улогу у инвестиционој структури уз могућност постизања виших прихода у односу на класичне облике животних осигурања.¹¹

4. Врсте уговора о осигурању живота везаном уз инвестиционе фондове

Код уговора о осигурању живота везаном уз инвестиционе фондове су могуће разне комбинације:

а) да цео ризик инвестиције сноси уговарач осигурања (*unit linked pure* полисе), за који неки сматрају да се и не може сматрати уговором о осигурању живота, јер могу очекивани капитал свести на нулу; б) да га сноси делимично (*partial guaranteed units* полисе); ц) да му осигуравач гарантује одређени принос (*guaranteed units linked* полисе) итд. Ипак најчешћи облик полисе *unit-linked* је осигурање за случај смрти (осигурање за цео живот).

Неки савремени производи те врсте за случај смрти нуде чак могућност исплате вредности удела у имовини фонда уместо осигуране своте. Даље,

¹¹ Више у: Преложњак, Б., *Правна природа уговора о осигурању живота везаног уз инвестицијске фондове*, Зборник Правног факултета у Загребу, бр. 3/2011, стр. 1005-1008.

могуће је уговорити посебан начин исплате за случај прекида осигурања, а то може бити вредност према стању удела у инвестиционом фонду, уместо обрачуна по концепту математичке резерве.¹² *Unit-linked* уговор обухвата и заштиту клијента од нежељених догађаја у животу. У случају смрти осигураника може се исплатити гарантована осигурана сума за случај смрти, увећана за вредност средстава у фонду, или се може исплатити износ који је већи – гарантована осигурана сума за случај смрти или вредност средстава у фонду. У првом случају се ризико премија увек наплаћује у односу на фиксни износ осигуране суме која се гарантује, а у другом случају само уколико постоји разлика између гарантоване осигуране суме за случај смрти и вредности средстава у фонду.

Осим заштите за случај смрти, која се у појединим земљама по закону обавезно уграђује у производ, осигуравајуће компаније при креирању ових производа нуде велики број додатних осигурања за случај умањења радне способности, тешких болести и сл. Додатним покрићима се клијентима пружа потпуна заштита у случају наступања догађаја који могу утицати на смањење њихових прихода или повећање трошкова (нпр. смањење зараде због боловања или престанка рада, или повећање трошкова лечења због наступања тешке болести и промена животних навика).¹³

Једна од основних препрека развоју уговора о осигурању живота везаном уз инвестиционе фондове у Републици Србији је неатрактивно тржиште инвестиционих фондова. Тренутно постоји 19 инвестиционих фондова и 5 друштава која њиме управљају. Искуство клијената са улагањем у инвестиционе фондове је углавном оптерећено великим падовима вредности инвестиционе јединице за време светске економске кризе. С обзиром на потенцијал уговора о осигурању живота везаном уз инвестиционе фондове и искуства из развијених земаља где је овај производ најзаступљенији на тржишту животног осигурања, у овом тренутку се указује изванредна прилика за улагање. Предности за осигуравајућа друштва су што ове полисе могу бити веома ефикасне у коришћењу капитала, потом су многи ризици пребачени на уговарача полисе, новац који је отишао у алтернативне инвестиције враћа се у индустрију осигурања, и накнаде за управљање фондом и остале накнаде су веома задовољавајуће.¹⁴

¹² Турак, М., Јакочевић, Д., *нав. дело*, стр. 153.

¹³ *Животна осигурања везана за инвестиционе јединице: другачија стратегија улагања*, преузето 15.4.2020. године са <https://bif.rs/2016/07/zivotna-osiguranja-vezana-za-investicione-jedinice-drugacija-strategija-ulaganja/>

¹⁴ Павловић, Б., *Време је за Unit-link!*, преузето 15.4.2020. са <https://brankopavlovic.rs/documentation/kolumnanov2015.pdf>

5. Закључак

Осигурања повезана с инвестиционим фондовима нуде одређене погодности за осигуранике и за осигураваче. Осигураник (уговарач) може контролисати добит током трајања полисе, јер је сам одабрао модел улагања и преузети ризик. Осигуравач који је придобио поверење осигураника с таквим ризичнијим производом повећао је премијске приходе животних осигурања, ојачао своју позицију улагача на финансијским тржиштима, побољшао своју конкурентност према другим институцијским инвеститорима, те успоставио однос саветника према клијентима, својим потенцијалним осигураницима.

У најужем смислу, темељена обележја осигурања повезаних с инвестиционим фондовима су:

- опција осигуране своте за ризик смрти: одабир уговарача;
- улагање штедне премије: према склоности ризику уговарача;
- минимална свота за случај доживљења: гарантује осигуравач;
- облици исплате у случају смрти: осигурана свота или удео у фондовима;
- исплата у случају откупа полисе: вредност која одговар стању уговарачева удела у фонду.

Овај облик осигурања живота низ година је непрекидно добијао на значају због прилагодљивости и отворености, али и чињенице што су приноси на дужи рок, били виши него код свакидашњих полиса. Слободнија и активнија стратегија улагања у различите више или мање ризичне хартије од вредности са релативно високим приносима, а изван уских нормативних оквира који прописују строге начине улагања средстава код „класичног“ животног осигурања са штедним компонентом, могућа је само због тога што се овде нити не ради о тој врсти животног осигурања. Наиме, код осигурању живота везаном уз инвестиционе фондове реч је заправо о најобичнијем улагању у инвестиционе фондове, у комбинацији с ризико-осигурањем живота. За случај доживљења износ може и не мора бити исплаћен, зависно о пословању изабраног инвестиционог фонда. Треба нагласити да нити други сигурносни механизми предвиђени код класичног животног осигурања, а за случај доживљења, овде нису примењиви.

Стога, иако је већа добит код осигурања живота везаном уз инвестиционе фондове заиста могућа, јер инвестициони фондови спроводе пуно активнију стратегију улагања од осигуравајућих кућа, мора се рећи да је и ризик који лежи на уговарачу осигурања пуно већи, будући да се заправо и не ради о мешовитом животном осигурању са штедним компонентом, па се не може говорити ни о таквом начину заштите уложених средстава.

С обзиром на то да је овај производ животног осигурања касно уведен у наше тржиште, за очекивати је да оно буде допунски облик штедње, а не као замена за конвенционалне облике животног осигурања.

*Danijela Glušac, LL.M., Junior Researcher
Faculty of Law, University of Kragujevac*

REGULATION OF LIFE INSURANCE LINKED TO UNITS OF INVESTMENT FUNDS

Summary

Starting from the fact that in the Republic of Serbia life insurance is in the development phase, the author points to the significance of life insurance in national law, as a source of (additional) social security of citizens. Life insurance, as one of the main pillars of insurance in general, is a protection plan that provides beneficiaries in the event of unforeseen events in the form of insured risks covered by a life insurance policy. The work essentially determines the life insurance topic, namely the part relating to the life insurance contract linked to units of investment funds, a type of life insurance contract whose important characteristic is the connection between the classic life insurance and savings contracts in investment funds. In the accordance with current trends in insurance law, in addition to the analysis of the legal framework of the life insurance contracts linked to units of investment funds, and then some of the issues related to this topic, attention is paid to the legal nature and types of this contract. The aim of the paper, respecting article size limit, is to present specific features of the life insurance contracts linked to units of investment funds.

Key words: *life insurance contract linked to units of investment funds, investment fund, life insurance, contract, law.*

Литература

- Животна осигурања везана за инвестиционе јединице: другачија стратегија улагања*, преузето са <https://bif.rs/2016/07/zivotna-osiguranja-vezana-za-investicione-jedinice-drugacija-strategija-ulaganja>
- Његомир, В., *Осигурање*, Нови Сад, 2011.
- Павловић, Б., *Време је за Unit-link!*, преузето са <https://brankopavlovic.rs/documentation/kolumnanov2015.pdf>
- Петровић - Томић, Н., *Осигурање живота везано за инвестиционе фондове*, *Анали Правног факултета у Београду*, бр. 1/2013.
- Петровић - Томић, Н., *Право осигурања - систем*, књ. I, Београд, 2019.

Преложњак, Б., *Правна природа уговора о осигурању живота везаног уз инвестицијске фондове*, Зборник Правног факултета у Загребу, бр. 3/2011.

Schalk, M., *Die fondsgebundene Lebensversicherung*, LexisNexis, Wien, 2009.

Тишма, Н., *Фонд полица генератор раста премије животних осигурања*, Свијет осигурања, бр. 10/2008.

Хусеинбеговић, А., *Осигурање лица - Животно осигурање, осигурање од посљедица незгоде*, Мостар, 2008.

Ђурак, М., Јакочевић, Д., *Осигурање и ризик*, Загреб, 2007.

Ђурковић, М., *Уговор о осигурању особа - живот, незгода, здравствено*, Загреб, 2009.

Прописи

Закон о осигурању (Службени гласник РС, бр. 139/2014.